

Kettős hatás az EU báránypiacain

Érdekes kettősség figyelhető meg az EU-ban „báránfronton”. Az évekkel ezelőtt népszerű könnyű bárány ára továbbra is alacsony szinten mozog, miközben a nehéz bárány ára szárnyal hozzá képest.

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
26. évfolyam
2017/7

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

A szerkesztőbizottság tagjai: **Bátor Árpád**, a Juh Terméktanács elnöke, **Dr. Jávor András**, egyetemi tanár, elnökségi tag, **Dr. Kukovics Sándor**, ügyvezető igazgató, Juh Terméktanács, **Dr. Békési Gyula**, **Dr. Mucsi Imre**, egyetemi tanár,
Szerkesztette: **Avar László**

Kettős hatás az EU báránypiacain

Érdekes kettősség figyelhető meg az EU-ban „bárányfronton”. Az évekkel ezelőtti népszerű könnyű bárány ára továbbra is alacsony szinten mozog, miközben a nehéz bárány ára szárnyal hozzá képest. A folyamat mögött két hatás áll. Ezek egyike az, hogy idén ismét intenzívebbé vált az EU juh- és élőjuh-exportja (benne báránnyal), és sikerült visszakapaszkodni egy kicsit a hongkongi piacra, a másik pedig az, hogy az első öt hónapban lényegesen kevesebb import juh-hús érkezett a Közösségbe, mint előző évben. Ez a két hatás meglehetősen erősen befolyásolja a jelenlegi piaci helyzetet.

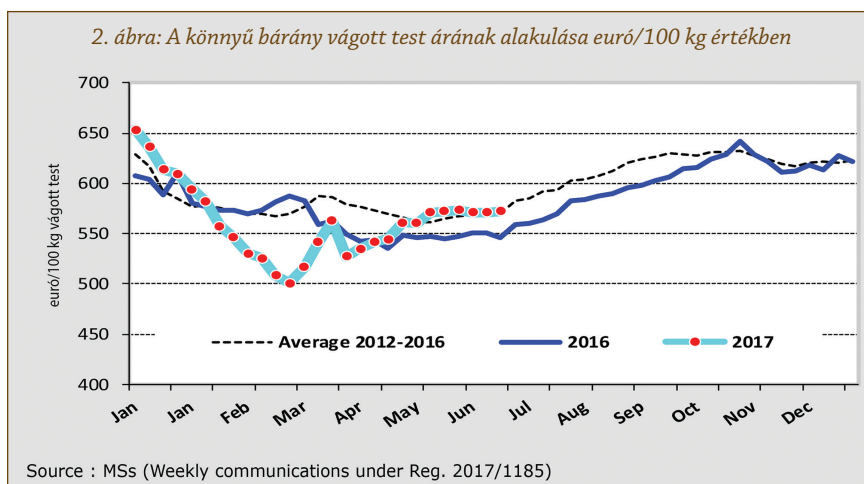
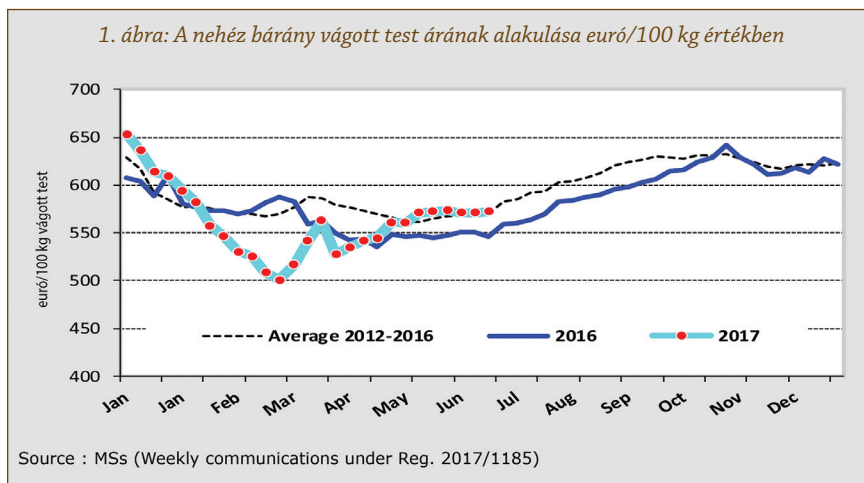
De lássuk csak sorjában! A nehéz bárány ára (543,9 €/100 kg vágott-test-egyenérték, vte) több mint 10 euróval haladta meg a könnyű bárány árát (533,3 €/100 kg vte) ez év 27. hete átlagában. A nehéz bárány ára az előző héthez képest 1,8, az előző hónap áránál 0,2 százalékkal volt magasabb, és az előző évi átlagárat 11,9 százalékkal haladta meg.

A könnyű bárány esetében is volt emelkedés a 27. heti árakban (0,25% az előző héthez és 1,0% az előző hónaphoz képest), de az előző évi árhoz képest az elmaradás 3,1 százalékos.

Az EU-s nehézbárány-árak alakulása az első félévben

Az ár, és ennek következtében a kereslet határozza meg a piacot. A nehézbárány-ár az első negyedévben mélyen a 2016-os alatt volt (1. ábra), és március és április vége között mintegy 50 €/100 kg vte-vel emelkedett. Májusban további több mint 40 €/100 kg vte-vel megugrott az ár, így az árnövekedés három hónap alatt elérte a 90 eurót. Júniusban az ár alig változott, bár július eleje néhány eurós hullámzást hozott.

A kiindulási 450 €/100 kg vte-hez képest a majdnem 550 €/100 kg vte intenzív, csaknem 17 százalékos emelkedést jelent. Az intenzív májusi áremelkedéssel sikerült a 2016-os árszint fölé, sőt az ötéves átlag fölé kerülni, és a júniusi ár mintegy 50 €/100 kg vte-vel haladta meg az egy évvel azelőttit. Ez az árszint egyelőre stabilnak tűnik 2017-ben, ugyanakkor 2016 azonos időszakában erőteljes árcsökkenés következett be. Ez a folyamat együtt járt az új-zélandi árubehozatal csökkenésével, ami

a sok éves „menetrend” szerint decembertől március végéig–április elejéig intenzíven emelkedik, utána pedig intenzíven csökken.

Az EU-s könnyűbárány-árak az első félévben

A fent ismertetett heti árelemzést árnyalja az első félév folyamatait összefoglaló 2. ábra. 2017 első negyedévében mintegy 150 €/100 kg vte árzuhanás következett be (-25%), ami a könnyűbárány-előállítók számára katasztrofális volt. A 60 eurós áprilisi áremelkedést több mint 30 eurós csökkenés követte, de szerencsére május végére lassú emelkedéssel ismét sikerült elérni az április végi szintet, ami az elmúlt hetekben alig változott.

Az áprilisi áremelkedéssel sikerült túl szárnyalni a 2016-os árakat, majd májusban már az öt éves átlagárakat – még ha kis mér-

tékben is, és június végére–július elejére vissza is csúszott az utóbbi szint alá.

Ebben a folyamatban is tetten érhető az új-zélandi import beérkezése, ami a maga olcsóságával nagyon kedvezőtlen hatást gyakorolt az előző években lényegesen magasabb könnyűbárány-árra.

A fő beszállítói árak alakulása

Az eddig ismertetett folyamatok megértéséhez jelentős segítséget ad a 3. ábra, amely az új-zélandi, az ausztrál és az uruguayi árak első félévi változásait tartalmazza. Tekintettel arra, hogy ezek a déli féltekén található beszállító országok a náluk legalacsonyabb előállítási költségen és ezzel az EU árszintet jelentősen alulmúló árakkal voltak jelen a piacon, a hatásuk egyértelmű. Az is nyomon követhető, hogy az új-zélandi ár az áru

„fogyásával” fokozatosan emelkedett. Ezzel szemben az ausztrál ár – meglehetősen erős hullámzást követően – csökkenő trendet követett. Az uruguayi ár volt és maradt a legmagasabb a három közül, igaz, enyhe csökkenő trendet követve júliusra stabilizálódott. Tekintettel arra, hogy az EU piacát alapvetően az új-zélandi ár befolyásolja, annak alakulása van a legnagyobb hatással az EU év közepi ellátására, és ennek következtében a belső piac árszínvonalára is.

Az EU juh- és kecskehúsexportja

A 2016-os visszaesés után 2017 első 5 hónapjában mintegy 42 százalékkal emelkedett a hús kivitel vte-ben számolva (1. táblázat). Bár a jordániai és a libanoni kivitel jelentős mértékben visszaesett, az összes többi piacon sikerült nagyarányú kivitelnövekedést elérni. Líbia fizetőképes kereslete stabilabbá vált, és a svájci kivitel is több mint harmadával nőtt. Külön eredményként lehet hangsúlyozni az intenzíven növekvő részvételt Izrael és az Egyesült Arab Emírátsok piacain. Emellett a hongkongi piaci részesedés emelkedése a kínai igény ismételt fokozódását jelenti. Az eddigi tapasztalatok azt valószínűsítik, hogy az éves kiviteli adatok is nagyon kedvezően alakulnak majd.

Az EU juh- és kecskehúsimportja

2017 első öt hónapjának tapasztalatai szerint mintegy 20 000 tonnával kevesebb áru került be harmadik országokból az EU piacaira, mint 2016 hasonló időszakában. Erre alapvetően a kínai kereslet emelkedése, valamint az új-zélandi export vám nélküli bevétele lehet a magyarázat. Természetesen azt meg kell jegyezni, hogy a Kínába irányuló export meghatározó hányadát az olcsóbb és kevésbé jó mi-

1. táblázat: Az EU juhús exportjának alakulása

Időszak: Január–Május			
Export piac	2016	2017	% változás
	27 373	38 747	+42%
Líbia	8533	12 556	+47%
Jordánia	7886	5794	-27%
Hongkong	1680	4086	+++
Izrael	705	2352	+++
Svájc	1374	1848	+34%
Egyesült Arab Emírátsok	276	1486	+++
Libanon	1614	1416	-12%
egyéb országok	5305	9208	+74%

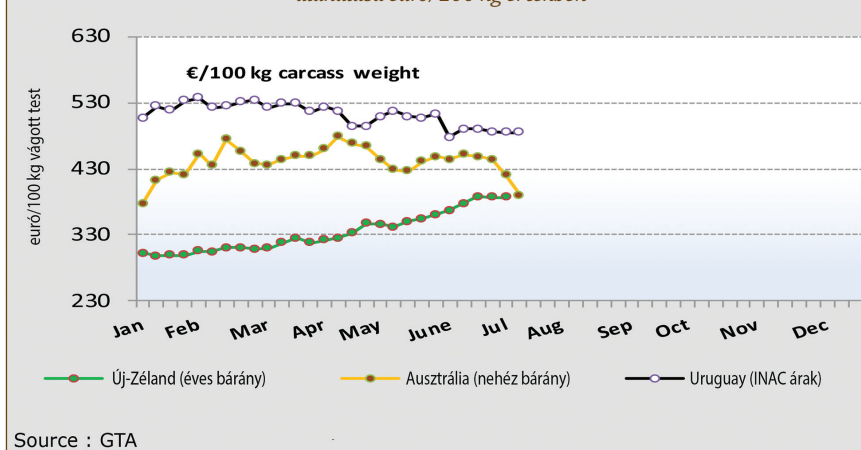
Forrás: Eurostat

2. táblázat: Az EU 28 juhús importjának alakulása (juh és kecske vágott test)

Időszak: Január–Május			
Export piac	2016	2017	% változás
	115 701	95 807	-17%
Új Zéland	103 244	83 761	-19%
Ausztrália	7269	7036	-3%
Makedónia	1778	1643	-8%
Uruguay	883	1076	+22%
Chile	1039	934	-10%
Izland	667	500	-25%
Falkland szigetek	400	379	-5%
egyéb országok	421	478	+13%

Forrás: Eurostat

3. ábra: Az EU fő beszállítói bárányárainak alakulása 2017-ben vágott test árának alakulása euró/100 kg értékben

nőségű húsfélék teszik ki, míg az EU piacaira szinte kizárólag az első osztályú comb és gerinc kerül. Ez a megoszlás is megzavarja az EU belső piaci folyamatait, mert a behozott első osztályú hús ára is alacsonyabb, mint az itt előállított és a belső piacra szánt termékeké. (Ebben természetesen szerepe van annak a már említett ténynek is, hogy (főleg új-zélandi áru) a legkisebb ottani takarmányozási költséggel érkezik az itteni piacra, és éppen tél végén, tavasz elején, akkor, amikor az EU-beli előállítási költségek a legmagasabbak.

A részletes számokat nézve (2. táblázat) láthatjuk, hogy az EU piacáról hiányzó 20 000 tonna importáru Új-Zélandból nem került ide, ugyanis az onnan érkező import 19 százalékkal esett vissza.

Az import teljes mennyisége 17 százalékkal csökkent ez év első öt hónapjában a 2016-os adatokhoz képest. A többi meghatározó ide exportáló ország beszállítása is érezhetően visszaesett, bár az uruguayi többlet és a kisebb volumenben exportáló harmadik országokból érkező többlet kiegyenlítették a hiányt.

Az egyenleg hatása

Az export növekedése és az import csökkenése két hatást biztosan kivált az EU belső piacain: 1) csökken az elérhető és az üzletek polcairól levehető áru mennyisége, ami csökkenti a fogyasztást; 2) növekszik az EU belső piacain a nehéz bárány kereslete, ugyanis ha azt áru hiányában nem lehet kielégíteni, ez feljebb nyomja az árakat. Ez ismét a fogyasztás csökkenése irányába hat, kiváló minősége ellenére is, mert a bárányhús már így is a legdrágább állati eredetű fehérje.

Az olcsó húsvéti új-zélandi tömegáru megjelenése összefüggésben állt az EU nyugat-európai tagjainak piaci árait. Ez a zavar a 8–12. hét között a francia piacon mintegy 120–1230 €/100 kg vte áruhányt okozott, amit csak 14. héttől tudtak

600 euróra és a 26. héttől 650 €/100 kg vte-re korrigálni. Ez a hatás a spanyol piacon 100 €/100 kg vte csökkenést okozott ugyanebben az időszakban. A többi nyugati tagállam ilyen mértékű áruhányt nem szenvedett el ebben az időszakban, de az EU-s átlagár ezzel együtt is 520–530–550 €/100 kg vte körül hullámzott az utóbbi három hónapban.

Mindezek hatása a hazai juhhúsárrakra (vágójuhárrakra)

Évek óta tapasztaljuk és próbáljuk felhívni a figyelmet rá, hogy hagyományos piacunkon, Olaszországban elfordulóban vannak a fogyasztók az egész könnyű bárányok vásárlásától, mert csökkent az erre fordítható keresetük. A bárányhús iránti igény ugyan megvan, de ezt inkább a nagyobb bárányokból származó darabok, comb, lapocka, szeg stb. vásárlásával elégítik ki.

Ezen felül az olasz piacon már nincs meg az a korábbi kivételezett helyzete a belföldi élő bárányoknak sem, ami még egy évtizede is megvolt. Egyre vegyesebb az országban előállított bárányok fajtaösszetétele és minősége, ami erősen árleszorító hatású.

Mindezek alapján az előállított termék (vágóbárány) minőségén sokat kell javítani, és emellett az előállított vágóbárányok jelentős hányadát el kell téríteni a jobban fizető és jobb minőséget követelő nehéz bárány-piac felé.

A jelenleg a meghatározó arányt képviselő könnyű bárányok ára a hazai felvásárlói piacon messze az EU-s átlagár alatt volt az elmúlt egy-másfél évben. Ez alól csak a 2016 végi szezon volt a kivétel, amikor a hazai árak 5–10 €/100 kg vte-vel haladták meg a közösségi átlagárát. Az idei első félévi könnyű bárány-áraink a tavalyi második félévi árakat is mélyen alulmúlták, jöllehet a 10. és 18. heti áraink érzékelhetően a mélypontra kerültek EU-átlagárak felett voltak. (Az áralakulás megfelelő értékeléséhez hozzá kell tenni, hogy a 2016. évi átlagár a 2006-os szintjén volt. Ehhez viszont azt kell hozzátenni, hogy a költségek az akkorinál lényegesen magasabbak voltak.) Ezzel együtt a 2017 évi 27. heti könnyű bárány-ár csaknem 80 €/100 kg vte-vel haladta meg a 2016. évi 27. heti átlagárát.

**KUKOVICS SÁNDOR
JÁVOR BENCE**

Frissítő kedvezmények!

A Magyar Mezőgazdaság Kft. kiadványainak nyári akciós előfizetési árai:

KIADVÁNY	1 ÉVRE	1/2 ÉVRE
Magyar Mezőgazdaság	24 720 19 800	12 360 9 900
Kertészet és Szőlészet	22 080 17 700	11 040 8 850
Kistermelők Lapja	4 920 3 900	2 460 1 950
Méhészet	5 160 4 140	2 580 2 070
Kerti Kalendárium	3 900 3 100	—
Kertbarát Magazin	3 870 3 090	—
Pegazus - A lovasok lapja	8 340 6 600	—
Borászati Füzetek	8 400 6 720	—

20%
KEDVEZMÉNY

ELŐFIZETHET A
MAGYARMEZOGAZDASAG.HU/2017NYARIAKCIO

honlapon, a 06-1-767-8262 számon,
a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail címen vagy a www.posta.hu
oldalon és személyesen az ország bármely postáján.

Az akció 2017. június 12 - augusztus 31 között érvényes, valamint más akciókkal nem összevonható.

Miért „beteg” a magyar juhászat?

Differenciált kórelőzmény és diagnózis a teljesség igénye nélkül

Napjainkban a juhágazat az egyik, ha nem az egyetlen olyan hazai mezőgazdasági szektor, aminek minden terméke (báránny, tej, gyapjú) jelentősen függ az importtól. Már ez a tény is érzékelteti, hogy jelenleg mennyire kiszolgáltatott ez az ágazat. Pedig 100 évvel korábban, amikor a juhtej termékeket és a báránnyt a magyar ember fogyasztotta, a gyapjút és a gereznát pedig a hazai ipar hasznosította, még nem volt az. A gazdaságok azokat a juhajtákat tartották, amelyek egy-egy, esetleg több termék előállításban jók voltak (merinó, cigája, racka).

A világháborúk nem kímélték a juhágazatot sem: a létszám, a minőség és a választék mind a II. világháború áldozata lett. A gyenge vesztes országban, ahol minden fillérnek helye volt (nem mintha ma nem így lenne), rendkívül jól jött az olasz báránypiac magas ára. Az olasz báránypiac mellett azonban a gyapjú volt a meghatározó termék, ami lehetővé tette a finomgyapjút termelő, hazánkban már 200 éve jól meghonosodott merinó típusú juhok dominanciájának kialakulását. A hazai báránnyús-fogyasztás teljesen elsorvadt, hiszen még a juhászok sem engedték meg maguknak, hogy a drága báránnyt fogyasszák.

A gyapjútermelés jelentősége miatt számtalan európai, ázsiai, sőt ausztrál és új-zélandi merinóforma került be az országba és keveredett a köztenyésztésben. A finomgyapjas fésűsmerinó-tenyésztést, ami Magyarországon már évszázados eredményekkel rendelkezett, a különféle merinófajtákkal történő keresztezések határozták meg. Egységes, tematikus fajtatizta tenyésztés nem volt a merinó esetében. Ennek ellenére – a meghatározó juhtenyésztő államokkal párhuzamosan – egy-egy egyetemen és állami gazdaságban korszerű szemlélettel végeztek sikeres keresztező kísérleteket és hibridizációs programokat. Az ezek során elért eredmények relikviái a bábolna tetra és a szapora merinó juhok.

A gyapjútermelés a '90-es évekig volt domináns, addig, amíg a mesterségesen fenntartott gyapjúpiac össze nem omlott. Ezekben az években a törékeny juhágazatot katasztró-

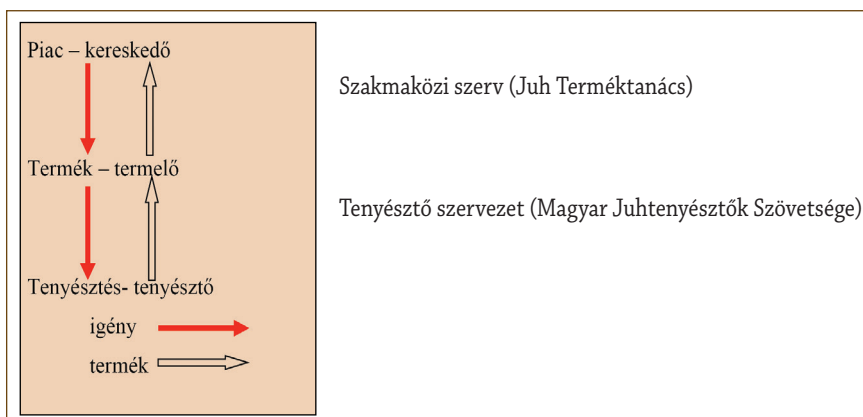
fa érte. A hazai populáció 95 százalékát tette ki a merinó fajta, amely viszont egyre értéktelenebbé vált a gyapjú elértéktelenedése miatt. Ehhez társult a tőke és a szakismeretek hiánya, az új magántulajdonosi szerkezet kialakulása, amely heterogénné tette a juhtartók társadalmát. Ahol az ismeretanyag felhalmozódott, ott a juhok eltűntek. Az újonnan alakult Magyar Juhtenyésztők Szövetsége kaotikus állapotban kezdte meg a működését, úgy, hogy igazi tenyésztési programmal nem is rendelkezhetett. Ezzel párhuzamosan a Juh Terméktanács is próbálta összefogni a juhtartókat a piac oldaláról, annak érdekében, hogy egységes és jó minőségű termékkel jelenjünk meg a piacon, és azzal az a szándékkal, hogy a feldolgozottság mértékét növeljük, mind a tej, mind a gyapjú, mind a báránny esetében. Ez az elvileg, illetve külföldön a gyakorlatban is működő modell részben az olasz felvásárlók felé elkötelezett hazai kereskedőlobbi „áldásos” tevékenységének köszönhetően meghiúsult. Véleményünk szerint ez jelentősen hátráltatta a hazai juhtermék-előállítás innovációját: nem tette lehetővé a szakosodást, egyedül a rövid távú termék-előállítás volt meghatározó. Érthetetlen, hogy azok a kereskedők, akik annak a terméknek az eladásából élnek, amit a juhászok állítanak elő, miért nem investálnak a szektorba a fejlesztés érdekében. Hiszen mindenki tudja, hogy egy „normális” világ így működik, hogy a piac határoz meg mindent.

Ez a struktúra nem működött Magyarországon, és a termék tanács a belső érdekel-

lentétek miatt súlytalaná vált. Emellett a tenyésztő szervezet nehezen birkózott meg azzal a kettőséggel, hogy egyrészt a tenyésztők döntései alapján irányítsák a tenyésztést (akik sok esetben maguk sem tudták, hogy mit tudnak és mit szeretnének csinálni, vagy hogy ezt milyen fajtaival tegyék), másrészt pedig a tenyésztő szervezetnek kellett ellátnia az érdekvédelmet. Márpedig annak érdekében, hogy a tenyésztési célokat és eszközöket hozzá tudják rendelni, tisztában kellett lennie a szervezetnek a piaci igényekkel, a programokat pedig folyamatosan fejleszteniük kellett volna, igazodva a világ gyorsulásához.

A 2000-es évekig, sőt azt követően is látható volt az a tendencia, hogy a termelők keresik a megoldásokat a piaci igények kielégítésére, de ezt szervezetlenül tették. Új fajták kerültek előtérbe, de ezek – néhánytól eltekintve – nem lettek sikeresek, mert nem ismerték az igényeiket, sem az adaptációs készségüket. Csökkent a merinó fajta dominanciája, a fajtapalettán megjelent az ile de france, a lacaune és a hústípusú fajták sora.

A 2000-es évek közepétől a gyapjúátogatáshoz hasonló kontraszelektív támogatási rendszer lépett életbe, amelyre Magyarország juhtenyésztési színvonala nem volt felkészülve. Ezek az AKG és az őshonos támogatás voltak. Ha valaki „AKG-s” lett és azért kapott támogatást, hogy a legelőn tartja a juhot, akkor a báránny vagy a tej már nem is számított. Az őshonos-AKG-s gazda volt az igazi „erőnyerő”. Nem számított, hogy a báránny sokszor eladhatatlan volt, mert a két támogatási forma

bőven fedezi a veszteséget. Az őshonostámogatás nem szolgálta a fajták korszerűsítését sem, és nem voltak új tenyésztési célok akkor sem, amikor a populáció mérete azt megengedhette. Ha „az olasz” elvitte a bárányt, akkor a kereskedő az őshonos bárányon is „fogott” 5 centet, meg a beltex bárányon is fogott annyit. Az a véleményem, hogy ha az őshonostámogatásnak nem a nukleusztenyészetek fenntartása és a genetikai sokszínűség, a génállomány megőrzése a célja, akkor negatívan hat a versenyszférára, torzítja az elvárt fajtaösszetételt és gátolja az előremutató tenyésztést. Kijelenthetjük, hogy ma a hazai fajtaösszetétel nem optimális, nem harmonizál a piaci elvárásokkal – ugyanúgy, ahogy más állattenyésztési szektorban sem.

A fenti problémák meglétét alátámasztják azok a tendenciák, amelyek az elmúlt harminc évben megfigyelhetők voltak:

- Teljesen kevert áruteremelő állomány alakult ki. Eltűnt a merinó, maximum merinó jelleg maradt, mert a gazdálkodók valamiért nem voltak elégedettek. Mindenesetre útmutatás híján most nincsenek fajtatizta vagy azonos genotípusú áruteremelő nyájak, nem alakultak ki megfelelő anyai vonalak (tejtermelés, szaporaság).
- Ebből adódóan képtelenség öt egymást követő napon egyforma minőséggel megrakni az élőállatos kamionokat.
- Tizenöt év alatt eltűnt 20 magyar merinóvonal, igazából 5–7 vonal egzisztál. Tizenöt év alatt 60 ezer magyar merinóból (ami a jelenlegi magyar tenyésztés egyetlen saját fajtája, a többi vagy import, vagy őshonos) 4 ezer lett, csak a veszélyeztetett státusz miatt járó támogatás (16 000 Ft/év) növeli a létszámot.
- Jelenleg közel 20 ezer őshonos törzsállat van, míg az áruteremelésben a létszámuk lim 0.
- A tejtermelés lecsökkent, kis hozamúak a nyájak, korszerűtlen a takarmányozási és a fejési technológia.

Manapság a szektor termelőire két csoportnak van jelentős hatása. Az egyik a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége, a másik a kereskedőké. Az ágazatban a bárány a meghatározó termék. Az élőállat-kereskedők zöme még mindig csak és kizárólag az olasz piac élőállat-piacában gondolkodik, és ezt a csoportot is a kiöregedés veszélye fenyegeti. Korukból és a már elért egzisztenciájukból adódóan szinte természetes a kockázatkörülés, a biztos jövedelem a cél. Tapasztalhatjuk, hogy azzal sem törődnek, hogy a termelők milyen terméket állítanak elő vagy ezt hogyan teszik, és annak érdekében sem tesznek lépé-

seket (integráció, kos, takarmány, technológia), hogy az ő termelésüket segítsék. Természetesen ez nem általános érvényű törvény, vannak pozitív példák – vagy inkább próbálkozások –, de ezek nem értek el átütő sikert.

Általánosságban elmondható – tisztelet a kivételnek –, hogy a 2000-es években alakult termelői csoportok sem érték el a tőlük remélt eredményeket a termelői oldal összefogásával és az egységes árualap kialakításával kapcsolatban. Sok szövetkezetben szintén a támogatások megszerzése volt a lényeg. A másik oldalról pedig a szövetség sem képes az

esztikált állatok között. Minden kontinensen nagy számban megtalálható, jól alkalmazkodik a környezethez, az elmúlt évtizedeket figyelembe véve pedig elmondhatjuk, hogy a számára idegen zárt technológiához is. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az eltérő környezeti feltételek mellett azonos szinten tudna termelni. Sok, a világ más tájain sikeres fajta nem hozta a hozzá fűzött reményeket Magyarországon. A nagy takarmányigényű, párás legelőket kedvelő húsfajták sem szaporaságban, sem életképességben nem tudták és tudják kihasználni a potenciális termelő-

ágazat összes problémájának felvállalására és megoldására. A szövetségnek tárgyalni van lehetősége az előremutató támogatások kialakítása érdekében. Nyilvánvaló, hogy a most elindult költségvetés jó lehetőség a fejlesztésre, de a szövetség irányító szerepe sajnos e téren is kevés: nem képes a kedvező fajtaösszetétel kialakulását jelentősen befolyásolni.

Legalább a költségvetéshez hasonlóan nagy szükség volna a korszerű tenyészjerkék támogatására, ami valamelyest ellensúlyozhatná az őshonos-dominanciát. E támogatások kidolgozásának háttérében pedig a termékintézmény munkája áll és állt. Az is felemás helyzet, hogy az egyik szervezet kidolgozza a támogatást, a másik pedig a végrehajtásban asszisztálhat. A két szervezet alázatos együttműködésére lenne szükség a jelenlegi helyzetben.

A „betegségnek” eddig csak a külső tényezőit vettük górcső alá. A belső szakmai tényezők szintén hasonlóan hervasztó képet mutattak és mutatnak ma is. Alapvetően a juh az egyik legjobban adaptálódó faj a dom-

képességüket a hazai környezetben. Egy intenzív tejelésre kialakított fajta, amely zárt rendszerben kiváló eredményt tud nyújtani, a gyenge ösnyepek jelentette legelőn meg sem közelíti azt a termelési szintet, amit a gazdálkodók elvártak tőle. Gazdaságunk kialakításánál a gazdálkodás célját (tenyészállat-előállítás, tejtermelés, bárány-előállítás vagy gyapjútermelés) pontosan meg kell határozni, és tisztában kell lenni a környezeti adottságokkal (klíma, legelő, férőhely-kapacitás, gépi és emberi erőforrások). Ha ezeket a feltételeket ismerjük, akkor lehet fajtát választani, amit célszerű úgy megismerni, hogy az eredeti élőhelyén is látjuk. Ne azért válasszunk egy fajtát, mert tetszetős a szemünknek – ez csak a hobbiállattartóknak lehet szempont!

Az MJKSZ felismerte, hogy a gazdálkodók gyakran rossz döntéseket hoznak, aminek az információhiány, a dezinformáltság vagy egyszerűen tudáshiány az oka. Ezért a szövetség és néhány egyetem az elmúlt években megpróbálta korszerű ismeretekhez juttatni a juhászgazdákat, és elméleti és gyakorlati ok-

tatás keretében lehetőséget biztosítani nekik a tudásuk pontosítására. Természetesen a jó gyakorlat lassan terjed, és a pluszismeretek is csak évekkkel később manifesztálódnak a gyakorlatban.

Ha közelebb megyünk magukhoz a juhokhoz és az állategészségügyi állapotokat vizsgáljuk, akkor szintén nem túl fényes a kép. Nehéz bárhol is elkezdni ezt a témakört, mert rettentően összetett kérdés, de kezdjük talán a szabályozás oldaláról! A *Brucella ovis*, a *Brucella melitensis* és újabban a kéknyelv-betegség a vizsgálatok tárgya az állatok mozgásakor. Szerencsére nálunk nincsen *melitensis*, a kéknyelvűség pedig egy adottság, ami remélhetőleg megszűnik (a juhoknál nem jelentett túl sok gondot, csak a szállításukban), a *Brucella ovis*-ra pedig szerencsére sokan figyelnek.

EU-s elvárás a surlókor-rezisztenciára való szelekció, amivel nem tudok egyetérteni. Ez egy olyan szelekciós tényező, ami a kis populációk termelési eredményeinek fejlődésében és a genetikai sokszínűség fenntartásában komoly problémákat okoz, de a betegséget tulajdonképpen nem tudja meggátolni. Ez a követelmény azért is aggasztó, mert tudomásom szerint sem a hazai juhállományban nem okozott eddig jelentős kárt, sem az emberre való veszélyessége nem igazolt.

A továbbiakban azokra a betegségekre térünk ki, amelyekkel minden nap nem találkozhatunk, de a gazdasági kártételük jelentős lehet. A border disease és a maedi-visna ritkán okoznak gazdasági károkat, annak ellenére, hogy az ország egész területén jelenlévő betegségekről van szó. A lépfene fel-fellángoló fertőzései ellen szerencsére van vakcina. Erre a betegségekre azért érdemes különösen figyelni, mert jelentős gazdasági kártétele mellett az emberre is igen veszélyes kór. Veszélyes kórokozók továbbá a különféle gennyképző baktériumok (sztreptokokkusz, sztafilokokkusz, corynebacterium), amelyek vetélést, a fiatal bárányoknál vérmérgezést, a felnőtt állományokban különböző, akár külső és belső szervi vagy nyirokcsomó-gyulladásokat okozhatnak. Ezek a baktériumok mindenhol előfordulnak. Ha az ilyen baktériumok által okozott betegségek nagy számban fordulnak elő egy nyájban, akkor érdemes elgondolkozni a higiéniai állapotok javításán, vagy esetleg olyan telepspecifikus vakcinák használatán, amelyek Magyarországon is legyárthatók.

Nagy probléma, hogy már nincsen vakcina a varas szájfájás ellen. Ez a vírus minden évben jelentkezik, és bár elhullást csak ritkán,

de gazdasági kárt mindig okoz. Jelenleg csak annyit tehetünk ellene, hogy enyhítjük a tünetei intenzitását.

A rossz takarmányozás vagy tartási helyi jelentős problémát okozhat. De az állategészségügyi a kérdésben a klamidiózist szeretném kiemelni, ami egy az ország sok gazdaságában jelenlévő, folyamatos gazdasági kárt okozó betegség. Az ellene való vakcinázás nagyon nehezen oldható meg, a vakcinabeszerzés nehézségei miatt. Valójában mindenki elismeri a betegség súlyosságát, mégsem védekezünk ellene, ráadásul sem az állatorvosok nem helyeznek rá hangsúlyt. Sok esetben a gazdaságok is inkább elviselik az általa okozott jelentős veszteséget, és a hatóság sem érzi, hogy ennek a betegségnek a kordában tartásából ki kellene vennie a részét.

Az utolsó állategészségügyi problémakör a parazitafertőzéseké és az ellenük való védekezésé. Nagy általánosságban azt mondhatom, hogy a gyógyszeres kezelések nem megalapozottak, nem tudjuk, mi ellen kezeljük az állatokat, nem tudjuk, hogy melyik gyógyszer mire alkalmas. Ezzel kapcsolatban az állatorvosokat is megilleti a kritika, mert nagyon ritkán kezelnek célirányosan, nem végeznek megelőző vizsgálatot, ami alapján tudhatnák, hogy milyen parazitával állnak szemben, mi-

lyen mértékű a fertőzés, érdemes-e védekezni ellene, és ha igen, akkor mivel. A gazdálkodók fejében lévő ismeretanyag a parazitafertőzés és az ellenük való védekezés lehetőségeivel kapcsolatban kaotikus és hiányos, a fajsúlyos és releváns szakemberek hangja pedig nem jut el hozzájuk.

Az ágazat belső problémái nem érnek véget a juhoknál, hiszen a munkaerő biztosítása mára az első számú napi problémává vált. Sok gazdálkodó már nem is reménykedik jó juhász alkalmazásában, csak egy megbízható gondozót keresnek.

Röviden, be kell látni, hogy a mai világban már nem születnek juhászok, aki pedig ma juhásznak nevelkedik, az a társadalomba nem tud beilleszkedni: nem lesznek barátai, ismerősei, családja. A klasszikus juhász életforma megszűnik, vagy már meg is szűnt.

Azonban emiatt semmiképpen nem kell feladni a juhászatot, csak éppen nem a humán erőforrásba kell befektetni az anyagiakat, hanem a technológiába: az etetés és itatás automatizálásába, gépesítésébe, terelő és kezelőfolyosók kialakításába, a legelőkertes gyepgazdálkodás jelenthetne megoldást.

Véleményünk szerint a „betegség”, amiben a magyar juhászat szenved, gyógyítható. A rossz hír az, hogy csak veszteségek árán. Tovább fog csökkenni az állatlétszám, ha egyre-másra szűnnek meg a különböző kontraszelektív, ún. jövődempítő támogatások – annak ellenére, hogy hazánk adottságai sikeres juhágazatot tennének lehetővé.

Célirányos, az ágazat fejlődését szolgáló támogatásokra van szükség. A Juh Termék Tanács érdekvédelmi, tanácsadói és érdekegyesítő tevékenysége ehhez elengedhetetlen. A szakmaközi szervezetnek újra fajsúlyossá kell válnia ahhoz, hogy a MJKSZ a tenyésztési feladatokra tudjon fókuszálni, és ezáltal a két szervezet munkaterhelése egyenletesebbé és egyben hatékonyabbá váljon. Mindenképpen szükség van a kutatóhelyek és egyetemek új eredményeinek hasznosítására a tenyésztésben és a juhtartásban, és ezeknek az intézményeknek a bevonására a szakképzésbe.

**MONORI ISTVÁN
JÁVOR ANDRÁS**